رویش روان شناسی، سال۱۵، شماره ۶، شماره پیاپی ۱۲۳، شهریور ۱۴۰۵
Rooyesh-e-Ravanshenasi Journal(RRJ),15(6), 2026

پیش‌بینی ایده‌پردازی خودکشی نوجوانان بر اساس مولفه‌های ظرفیت ذهنی‌سازی با نقش میانجی فرسودگی تحصیلی

Predicting Adolescent Suicidal Ideation Based on Mentalization Capacity Components with the Mediating Role of Academic Burnout

مریم السادات حسینی
گروه روان‌شناسی تربیتی، واحد بین الملل ارس، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران.
رحیم بدری گرگری (نویسنده مسئول)
گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران.
امیر پناه علی
استادیار گروه روانشناسی و مشاوره، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران.

Maryam Sadat Hosseini
Department of Educational Psychology, Ara.C., Islamic Azad University, Tabriz, Iran.
Rahim Badri Gharghari *
Department of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Tabriz, Tabriz, Iran.
badri1346@tabrizu.ac.ir
Amir Panah Ali
Assistant Assistant Professor, Department of Psychology and Counseling, Ta.C., Islamic Azad University, Tabriz, Iran.

چکیده

هدف پژوهش حاضر پیش‌بینی ایده‌پردازی خودکشی نوجوانان براساس مولفه‌های ظرفیت ذهنی‌سازی با نقش میانجی فرسودگی تحصیلی بود. روش پژوهش توصیفی-همبستگی از نوع مدل‌سازی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری پژوهش شامل دانش‌آموزان دوره متوسطه اول مدارس دولتی و غیردولتی شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۴ -۱۴۰۵ بود که به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای ۴۰۰ نفر از آنها به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار پژوهش شامل مقیاس افکار خودکشی بک (BSSI) بک (۱۹۶۱)، سیاهه فرسودگی تحصیلی مسلش (MBI) مسلش و همکاران (۲۰۰۱) و پرسشنامه ذهنی‌سازی برای نوجوانان (RFQY-13) مارتین – گگنان و همکاران (۲۰۲۳) بود. از تحلیل معادلات ساختاری برای تحلیل داده‌ها استفاده شد. نتایج نشان داد که داده‌ها با مدل مفهومی برازش قابل قبولی داشته و مورد تایید است. همچنین مطابق با مدل پژوهشی رابطه مستقیم مولفه عدم قطعیت درباره حالت‌های ذهنی و فرسودگی تحصیلی بر ایده‌پردازی خودکشی معنادار بود (P<۰/۰۱) بود. همچنین رابطه غیرمستقیم هر دو مولفه ذهنی‌سازی بر ایده‌پردازی خودکشی با میانجی‌گری فرسودگی تحصیلی معنادار بود (P<۰/۰۱). این نتایج نشان می‌دهد که مولفه‌های ظرفیت ذهنی‌سازی با نقش میانجی فرسودگی تحصیلی می‌تواند ایده‌پردازی خودکشی را در نوجوانان پیش‌بینی کند.

واژه‌های کلیدی: *ظرفیت ذهنی‌سازی، فرسودگی تحصیلی، ایده پردازی خودکشی، دانش‌آموز.*

Abstract

The present study aimed to predict suicidal ideation in adolescents based on the components of mentalizing capacity, with the mediating role of academic burnout. The research method was a descriptive-correlational structural model. The statistical population of the study included first-year high school students in public and private schools in Tehran in the academic year 2025-2026, of whom 400 were selected as a sample using cluster random sampling. The research instruments were the Beck Suicidality Scale (BSSI) Beck (1961), the Maslach Academic Burnout Inventory (MBI) (Maslach et al., 2001), and the Mentalizing Questionnaire for Adolescents (RFQY-13) Martin-Gegnan et al., 2023). Structural equation analysis was used to analyze the data. The results showed that the data had an acceptable fit with the conceptual model and were confirmed. Also, in accordance with the research model, the direct relationship between the uncertainty component of mental states and academic burnout on suicidal ideation was significant (P<0.01). Also, the indirect relationship between both mentalization components and suicidal ideation, with the mediation of academic burnout, was significant (P<0.01). These results indicate that mentalizing capacity components, with a mediating role of academic burnout, can predict suicidal ideation in adolescents.

Keywords: *Mentalization Capacity, Academic Burnout, Suicidal Ideation, Student.*

نوع مقاله: پژوهشی **دریافت: اردیبهشت ۱۴۰۵** **پذیرش: خرداد ۱۴۰۵** **ویرایش نهایی: شهریور ۱۴۰۵**

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-27]

مقدمه

خودکشی یک مشکل مهم بهداشت عمومی است که در یک دهه اخیر، به ویژه در دانش‌آموزان روند افزایشی نشان داده است (بومرسباخ[1] و همکاران، ۲۰۲۵). ایده‌پردازی خودکشی به صورت کلی بیانگر تفکر در مورد مرگ و نیستی است و اولین مرحله از چهار مرحله خودکشی (ایده‌پردازی خودکشی، برنامه‌ریزی برای خودکشی، تلاش برای خودکشی و عمل برای پایان زندگی) محسوب می‌گردد (هیز[2] و همکارن، ۲۰۲۰). در یک فراتحلیل بر روی پژوهش مرتبط با دانش‌آموزان و دانشجویان ایرانی نتایج نشان داد که اقدام به خودکشی از ۶ تا ۸/۳ درصد و افکار خودکشی از ۲/۸ تا ۷/۴۹ درصد متغیر بوده است (میری و همکاران، ۱۴۰۱). وجود برخی مشکلات در ارتباط با مدرسه و یا ایجاد نقش‌ها و منابع فشار به ویژه در ارتباط با مرحله نوجوانی، منجر به افزایش آسیب‌پذیری در برابر ایده‌پردازی خودکشی در دانش‌آموزان شده است (ولتی[3] و همکاران، ۲۰۲۴؛ رینبرگس[4] و همکاران، ۲۰۲۵). ایده‌پردازی خودکشی توسط تعاملات چندوجهی بین متغیرهای مختلف از جمله ژنتیک و عوامل روانشناختی، بالینی و اجتماعی-فرهنگی شکل می‌گیرد (جاود و مونور[5]، ۲۰۲۱). انزوا و احساس ناامیدی به طور خاص به شدت با افزایش ایده‌پردازی خودکشی و خودزنی مرتبط است (دتا و روی[6]، ۲۰۲۲؛ سنا[7] و همکاران، ۲۰۲۲). این عوامل نه تنها احساس ناامیدی را تشدید می‌کنند، بلکه با مشکلاتی در شناخت اجتماعی همراه است که شامل ظرفیت‌هایی ذهنی‌سازی مانند توانایی شناسایی و تفسیر نشانه‌های اجتماعی و کسب بینش نسبت به وضعیت روانی خود و دیگران است (اندرو – جوئر[8] و همکاران، ۲۰۲۶).

ناتوانی در ذهنی‌سازی به عنوان مشکل در تشخیص تجربیات درونی، مانند احساسات و افکار و همچنین سوء تفاهم در مورد انگیزه‌ها و احساسات دیگران تعریف می‌شود (عربدزیو و پونوا[9]، ۲۰۲۴). همچنین ممکن است منجر به تنظیم ناکافی تجربیات عاطفی شود و احتمال درگیر شدن در مکانیسم‌های مقابله‌ای ناسازگار، مانند ایده‌پردازی خودکشی را افزایش دهد (خان[10] و همکاران، ۲۰۲۵). یک مطالعه اخیر الگویی را توصیف کرد که در آن نمرات پایین‌تر ذهنی‌سازی با تعداد بیشتر خودکشی‌های در طول عمر مرتبط است (اندرو – جوئر[11] و همکاران، ۲۰۲۴). اگرچه بر ناتوانی در ذهنی‌سازی به عنوان یک عامل خطر برای ایده‌پردازی خودکشی تاکید شده است، اما همچنان مسیرها و نحوه اثرگذاری آن بر خودکشی چندان مشخص نمی‌باشد و بر اهمیت شناسایی این مسیرها و متغیرها جهت تقویت مداخله‌ها و برنامه‌های پیشگیری تاکید شده است (اندرو – جوئر[12] و همکاران، ۲۰۲۵). نتایج یک فراتحلیل نیز نشان می‌دهد که مداخله‌های ذهنی‌سازی در نسخه نوجوانان برای رفتارهای خودآسیب‌رسان چندان اثربخش نبوده است (هجک گراس[13] و همکاران، ۲۰۲۴). بنابراین بررسی مسیرهای اثرگذاری ذهنی‌سازی می‌تواند زمینه تقویت این مداخله برای رفتارهای خودآسیب‌رسان مانند خودکشی را فراهم آورد. نظریه بین فردی خودکشی (IPTS)[14] پیشنهاد می‌کند که خودکشی ناشی از محاسبات ذهنی نادرست از بار اضافه بودن ادراک‌شده و تعلق‌پذیری خنثی است، اما چگونگی ایجاد این شناخت‌های منفی بین فردی را در نظر نمی‌گیرد. در یک دیدگاه انتقادی استدلال شده که ذهنی‌سازی با تاکید بر نقش خود و عملکرد فرد می‌تواند به تبیین رفتارهای خودکشی کمک کند (کندی[15] و همکاران، ۲۰۲۴). یک جنبه عملکردی مهم در نوجوانان به وضعیت تحصیلی آنها در مدرسه برمی‌گردد. به نظر می‌رسد که فرسودگی تحصیلی یک مسیر و میانجی معنادار برای تبیین عملکرد تحصیلی نامطلوب مرتبط با خودکشی باشد (مرشیدی[16] و همکاران، ۲۰۲۵). کاهش ظرفیت ذهنی‌سازی می‌تواند موجب دشواری در فهم و مدیریت هیجانات، افزایش آسیب‌پذیری در برابر فشارهای روزمره و ضعف در مقابله با استرس‌های تحصیلی و نهایتا فرسودگی تحصیلی شود (کاستلینی[17] و همکاران، ۲۰۲۴).

1 Bommersbach
2 Hayes
3 Welty
4 Reinbergs
5 Javed & Munawar
6 Datta & Roy
7 Senna
8 Andreo-Jover
9 Arabadzhiev & Paunova
10 Khan
11 Andreo-Jover
12 Andreo-Jover
13 Hajek Gross
14 self-injurious behavior (SIB)
15 Kennedy
16 Morshidi
17 Castellini

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-27]

از سوی دیگر فرسودگی تحصیلی نیز می‌تواند با افزایش ناامیدی، احساس ناکامی و کاهش انگیزش، زمینه‌ساز شکل‌گیری ایده‌پردازی خودکشی شود. بنابراین، به نظر می‌رسد فرسودگی تحصیلی احتمالا بتواند به‌عنوان یک متغیر میانجی، بخشی از رابطه بین ظرفیت ذهنی‌سازی و ایده‌پردازی خودکشی را تبیین کند (اسپرزا – ریگ و جولیان[1]، ۲۰۲۴). فرسودگی تحصیلی یک پریشانی روانی است که با خستگی عاطفی ناشی از خواسته‌های تحصیلی، احساس بدبینی نسبت به تحصیل و احساس بی‌کفایتی به عنوان یک دانش‌آموز مشخص می‌شود (چانگ[2] و همکاران، ۲۰۲۵). افزایش فرسودگی تحصیلی با عملکرد تحصیلی و شناختی ضعیف مرتبط است (قین[3] و همکاران، ۲۰۲۵). افزایش فشار برای برآورده کردن انتظارات و خواسته‌های بالا که توسط خود و دیگران تحمیل می‌شود، مستلزم تلاش طولانی مدت است که می‌تواند از نظر عاطفی، جسمی و روانی برای نوجوانان همراه با فرسودگی باشد (چانگ و همکاران، ۲۰۲۵). مطابق با نظریه سه مرحله‌ای[4] خودکشی مجموعه‌ای از احساس‌های ناخوشانید تجربه درد روانی و ناامیدی در مرحله اول و احساس عدم معنا و ارتباط خوشایند در مرحله دوم است که می‌تواند منجر به ایجاد ظرفیت خودکشی در مرحله سوم شود (کلونسکی[5] و همکاران، ۲۰۲۱). بر همین اساس فرسودگی تحصیلی که همراه با احساس ناامیدی و خستگی روانی است، احتمالا در مرحله اول و دوم به عنوان مکانیسم خودکشی مطرح می‌گردد و می‌تواند نقش میانجی داشته باشد (مرشیدی[6] و همکاران، ۲۰۲۵) و پژوهش‌ها تایید کننده ارتباط آن با ذهنی‌سازی در جمعیت‌های مختلف بوده است (صفی[7] و همکاران، ۲۰۲۳؛ دهقان منشادی و همکاران، ۲۰۲۶). از سوی دیگر نیز نتایج بدست آمده از یک مطالعه در پاکستان تایید کننده این مورد بوده است که فرسودگی تحصیلی با تهدید سلامت روان نوجوانان، می‌تواند منجر به ایده‌پردازی خودکشی گردد (صدف و طریق[8]، ۲۰۲۵). نتایج بدست آمده از یک فراتحلیل نیز تایید کننده این مورد بوده که فرسودگی در ابعاد مختلف تحصیلی، شغلی و والدینی می‌تواند پیش‌بینی کننده ایده‌پردازی خودکشی باشد (اسپرزا – ریگ و جولیان، ۲۰۲۴).

در مجموع می‌توان گفت که ایده‌پردازی خودکشی در نوجوانان در دهه‌های اخیر شیوع فزآینده‌ای از خود نشان داده و به یکی از مشکلات اساسی سلامت جوامع، به ویژه ایران تبدیل شده است. بر همین اساس ارائه مدل‌ها و بررسی متغیرهای مرتبط و تبیین کننده آن جهت ارائه به سازمان‌های متولی و متخصصان این حوزه، به ویژه روان‌شناسان و مشاوران مدارس برای بهبود مداخله‌ها و برنامه‌های پیشگیری ضروری به نظر می‌رسد. به طور خاص نتایج احتمالی پژوهش حاضر می‌تواند اطلاعات مفیدی را برای روان‌شناسان و مشاوران، به ویژه روان‌شناسان و مشاوران شاغل در مدارس و مراکز مشاوره دانش‌آموزی جهت مدیریت و شناخت عوامل مرتبط با ایده‌پردازی خودکشی فرآهم آورد. بر همین اساس هدف پژوهش حاضر پیش‌بینی ایده‌پردازی خودکشی نوجوانان بر اساس مولفه‌های ظرفیت ذهنی-سازی با نقش میانجی فرسودگی تحصیلی بود.

روش

روش پژوهش حاضر توصیفی- همبستگی از نوع معادلات ساختاری بود. جامعه آماری پژوهش شامل دانش‌آموزان دوره متوسطه اول (پایه‌های هفتم، هشتم و نهم) مدارس دولتی و غیردولتی شهر تهران در سال تحصیلی ۱۴۰۴ -۱۴۰۵ بود. حجم نمونه مورد نیاز با حداقل اندازه اثر ۰/۲۰، توان آماری ۰/۸۰ و سطح معناداری ۰/۰۵ و با در نظر گرفتن ۶ متغیر پنهان برای مدل ۳۶۲ نفر برآورد گردید (وستلند[9]، ۲۰۱۰). با در نظر گرفتن احتمالا ریزش در داده‌ها و بالا بردن قدرت تعمیم‌پذیری نتایج، حجم نمونه ۴۰۰ نفر از دانش‌آموزان دوره متوسطه اول در نظر گرفته شد. به منظور انتخاب نمونه‌ای که از نظر آماری نماینده جامعه باشد، از روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای استفاده شد. فرآیند نمونه‌گیری به شرح زیر انجام گرفت که ابتدا به صورت تصادفی ۳ منطقه (۲، ۶ و ۱۱) آموزش و پرورش شهر تهران انتخاب شدند و در ادامه به تفکیک جنسیت و نوع مدرسه (دولتی و غیر دولتی) مدارس به تصادف انتخاب شدند. بدین صورت که یک مدرسه دولتی و یک مدرسه غیر دولتی به تفکیک بر حسب جنسیت دختر و پسر انتخاب شدند. در نهایت کلاس‌های درس (به عنوان خوشه) از پایه‌های هفتم، هشتم و نهم به صورت تصادفی انتخاب شدند و پرسشنامه‌ها در میان دانش‌آموزان حاضر در آن کلاس‌ها که واجد شرایط بودند، توزیع گردید. لازم به ذکر است که تعداد

1 Esparza-Reig & Julian
2 Chong
3 Qin
4 The Three-step Theory
5 Klonsky
6 Morshidi
7 Safiye
8 Sadaf & Tariq
9 Westland

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-27]

نمونه در مدرسه دولتی ۱۱۰ نفر برای دختران (منطقه ۲= ۳۵ نفر، منطقه ۶ = ۴۵ نفر و منطقه ۱۱ = ۳۰ نفر) و ۹۰ نفر برای پسران (منطقه ۲= ۴۵ نفر، منطقه ۶ = ۳۵ نفر و منطقه ۱۱ = ۳۰ نفر) بود و تعداد نمونه در مدرسه غیر دولتی ۹۰ نفر برای دختران (منطقه ۲= ۲۵ نفر، منطقه ۶ = ۳۵ نفر و منطقه ۱۱ = ۳۰ نفر) و ۹۰ نفر برای پسران (منطقه ۲= ۲۵ نفر، منطقه ۶ = ۳۵ نفر و منطقه ۱۱ = ۳۰ نفر) بود. ملاک‌های ورود به پژوهش شامل تمایل و رضایت آگاهانه دانش‌آموزان و یکی از والدین آن برای مشارکت در پژوهش، عدم سابقه اختلالات روانی و سابقه مصرف داروهای اعصاب و روان (با توجه به اظهار نظر شرکت‌کنندگان در پژوهش)، دامنه سنی ۱۲ تا ۱۶ سال، عدم اعتیاد به مواد مخدر و مشروبات الکلی (با توجه به اظهار نظر شرکت‌کنندگان در پژوهش) بود. ملاک‌های خروج از پژوهش نیز شامل انصرف از پژوهش حین پاسخگویی به پرسشنامه‌ها، عدم پاسخگویی به حداقل ۵ درصد از گویه‌های پرسشنامه و شناسایی شدن به عنوان داده پرت در زمان تحلیل داده‌ها بود. رضایت از شرکت در پژوهش، محرمانه نگه داشتن اطلاعات شرکت‌کنندگان در پژوهش، عدم استفاده از منابع مشکوک و فاقد اعتبار علمی و اجتماعی در پژوهش، ارائه اطلاعات لازم در زمینه نحوه اجرای پژوهش، خودداری از طرح پرسش‌های غیر ضروری و شخصی، عدم بایگانی نمودن اطلاعات شخصی غیر ضروری و خصوصی شرکت کنندگان و امکان خروج از پژوهش حین پاسخگویی به پرسشنامه‌های پژوهش از جمله ملاحظات اخلاقی پژوهش بود. برای تحلیل داده‌ها از آزمون همبستگی پیرسون و معادلات ساختاری استفاده شد. تحلیل داده‌ها با استفاده از دو نرم افزار تحلیل آماری SPSS نسخه ۲۵ و Smart PLS نسخه ۴ صورت گرفت.

ابزار سنجش

مقیاس ایده‌پردازی خودکشی بک (BSSI)[1]: مقیاس افکار خودکشی در سال۱۹۶۱ توسط بک[2] با ۱۹ گویه ساخته شده است. سوالات این مقیاس مواردی از قبیل آرزوی مرگ، تمایل به خودکشی به صورت فعال و نافعال، مدت و فراوانی افکار خودکشی و میزان آمادگی فرد جهت اقدام به خودکشی را مورد سنجش قرار می‌دهد. هر گویه دارای سه گزینه می‌باشد که پاسخگویی به آن از صفر تا دو می‌باشد که صفر در جهت عدم وجود افکار خودکشی و دو در جهت وجود افکار خودکشی است. دامنه نمرات از صفر تا ۳۸ است. مقدار آلفای کرونباخ برای این مقیاس ۰/۸۴ و روایی همگرای آن با مقیاس ناامیدی بک ۰/۵۸ بدست آمده است (اوزسلیک[3] و همکاران، ۲۰۱۵). در جمعیت ایرانی روایی همزمان مقیاس افکار خودکشی بک با پرسشنامه سلامت عمومی برابر با ۰/۷۶- و پایایی آن با استفاده از روش آلفای کرونباخ برابر با ۰/۹۵ بدست آمده است (انیسی و همکاران، ۱۳۸۴). در پژوهش حاضر مقدار آلفای کرونباخ ۰/۸۹ بدست آمد.

سیاهه فرسودگی تحصیلی مسلش (MBI)[4]: این سیاهه توسط مسلش[5] و همکاران (۲۰۰۱) با ۱۵ گویه تدوین شده است. پاسخگویی به این سیاهه بر اساس طیف لیکرت ۷ درجه‌ای (۰= هرگز تا ۶= هر روز) نمره‌گذاری می‌شود. این سیاهه ۳ مؤلفه اصلی را می‌سنجد: خستگی هیجانی (۵ سوال)، بدبینی/بی‌علاقگی (۴ سوال) و احساس کارآمدی تحصیلی (۶ سوال). سازندگان مقدار آلفای کرونباخ خستگی هیجانی را ۰/۷۶، بدبینی/بی‌علاقگی ۰/۶۹ و احساس کارآمدی تحصیلی را ۰/۷۲ گزارش داده‌اند و ضریب روایی واگرای آن با پرسشنامه اشتیاق تحصیلی در دو نمونه اسپانیایی و پرتغالی برای خرده مقیاس‌ها و نمره کل آن بالاتر از ۰/۳۶- بدست آروند (مسلش و همکاران، ۲۰۰۱). در ایران، رستمی و همکاران (۱۳۹۰) ضریب آلفای کرونباخ برای خرده مقیاس‌های خستگی عاطفی ۰/۸۸ شک و تردید ۰/۹۰ و خودکارآمدی ۰/۸۴ گزارش داده‌اند. برای محاسبه روایی همگرا و واگرا نیز به ترتیب از پرسشنامه افسردگی و مقیاس محقق ساخته علاقه به رشته تحصیلی استفاده شد. ضریب روایی واگرا برای خرده مقیاس‌های خستگی عاطفی, شک و تردید و خودکارآمدی به ترتیب ۰/۲۱-، ۰/۵۳- و ۰/۳۲ به دست آمده است. همچنین روایی همگرا برای خرده مقیاس‌های خستگی عاطفی، شک و تردید و خودکارآمدی به ترتیب ۰/۷۴، ۰/۶۸ و ۰/۵۰ به دست آمده است. در پژوهش حاضر نیز مقدار آلفای کرونباخ خرده مقیاس خستگی عاطفی ۰/۷۳، شک و تردید ۰/۷۶ و خودکارآمدی ۰/۷۲ و نمره کل آن ۰/۷۹ بدست آمد.

پرسشنامه ذهنی‌سازی برای نوجوانان (RFQY-13)[6]: این پرسشنامه توسط مارتین-گگنان[7] و همکاران (۲۰۲۳) با ۱۳ گویه شاخته شده و شامل دو زیرمقیاس عدم قطعیت (۷ مورد) و قطعیت (۶ مورد) در مورد حالات ذهنی است. نمره‌گذاری پرسشنامه بر اساس طیف لیکرت شش درجه‌ای (امتیاز از ۱ (کاملاً مخالف) تا ۶ (کاملاً موافق) صورت می‌گیرد. نمره بالاتر در این پرسشنامه بیانگر توانایی ذهنی‌سازی پایین‌تر است. سازندگان در تایید روایی همگرای پرسشنامه، ضریب همبستگی این پرسشنامه با معیار آسیب‌شناسی روانی را ۰/۳۱ تا ۰/۷۳ و مقدار همسانی درونی آن را نیز برای خرده مقیاس عدم قطعیت ۰/۸۴ و برای خرده مقیاس قطعیت ۰/۸۰ گزارش داده‌اند. نسخه مارتین- گگنان و همکاران (۲۰۲۳) در پژوهش حاضر اعتباریابی شد که مقدار پایایی ترکیبی، آلفای کرونباخ و شاخص AVE برای خرده مقیاس عدم قطعیت

1 beck scale for suicidal ideation (BSSI)
2 Beck
3 Ozcelik
4 Maslach Burnout Inventory (MBI)
5 Maslach
6 Reflective Function Questionnaire for Youth (RFQY-13)
7 Martin-Gagnon

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-27]

درباره حالت های ذهنی به ترتیب ۰/۸۷، ۰/۸۳ و ۰/۶۹ و برای قطعیت درباره حالت‌های ذهنی به ترتیب ۰/۷۸، ۰/۷۳ و ۰/۵۹ و شاخص روایی منفک نیز برای عدم قطعیت ۰/۸۳ و برای خرده مقیاس قطعیت ۰/۸۷ بدست آمد.

یافته ها

شرکت کنندگان در این پژوهش شامل ۴۰۰ نفر بود. ۴۲/۸ درصد (معادل ۱۷۱ نفر) از آنها پسر و ۵۷/۲ درصد (معادل ۲۲۹ نفر) دختر بودند. همچنین، ۲۲/۳ درصد (معادل ۱۰۹ نفر) از پاسخگویان در پایه هفتم، ۳۱ درصد (معادل ۱۲۴ نفر) در پایه هشتم و ۴۱/۷ درصد (معادل ۱۶۷) آنها در پایه نهم تحصیل می‌کردند. میانگین و انحراف استاندارد سن پاسخگویان به ترتیب برابر با ۱۵/۲۴ و ۱/۳۱ بود.

جدول ۱. ماتریس همبستگی، میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش

متغیرها	۱	۲	۳	۴
۱- ایده پردازی خودکشی	۱			
۲- فرسودگی تحصیلی	۰/۴۶۴**	۱		
۳- عدم قطعیت درباره حالت های ذهنی	-۰/۳۹۴**	-۰/۳۵۸**	۱	
۴- قطعیت درباره حالت های ذهنی	۰/۱۰۲**	۰/۲۰۵**	-۰/۱۶۲**	۱
میانگین	۷/۸۳	۶۱/۴۶	۲۵/۲۸	۱۷/۲۴
انحراف معیار	۶/۱۴	۱۳/۱۵	۷/۳۵	۴/۹۲
کجی	۰/۷۵	۰/۲۱	۰/۰۲	۰/۳۳
کشیدگی	-۰/۴۱	۰/۸۱	-۰/۴۷	۰/۱۸

مطابق نتایج جدول ۱، بین فرسودگی تحصیلی و قطعیت درباره حالتهای ذهنی با ایده‌پردازی خودکشی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد (P < ۰/۰۱؛ r=۰/۴۶۴؛ r=۰/۱۰۲). همچنین بین عدم قطعیت درباره حالتهای ذهنی با ایده‌پردازی خودکشی و فرسودگی تحصیلی رابطه منفی و معناداری وجود دارد (P < ۰/۰۱؛ r=-۰/۳۹۴؛ r=-۰/۳۵۸). نهایتا، بین قطعیت درباره حالتهای ذهنی و فرسودگی تحصیلی رابطه مثبت و معنادار (P < ۰/۰۱؛ r=۰/۲۰۵) و بین قطعیت درباره حالتهای ذهنی و عدم قطعیت درباره حالتهای ذهنی رابطه منفی و معناداری وجود دارد (P < ۰/۰۱؛ r=-۰/۱۶۲).. مقدار آماره دوربین- واتسون (DW) مدل رگرسیونی ۱/۹۵ به دست آمد که نشانگر رعایت شدن مفروضه استقلال خطاها در مدل رگرسیونی است. در ادامه به منظور پیش‌بینی ایده‌پردازی خودکشی نوجوانان بر اساس مولفه‌های ظرفیت ذهنی‌سازی با نقش میانجی فرسودگی تحصیلی از رویکرد مدل‌یابی معادلات ساختاری با استفاده از روش حداقل مربعات جزئی (PLS) استفاده شد. در شکل ۱ مدل ضرایب استاندارد نشان داده شده است.

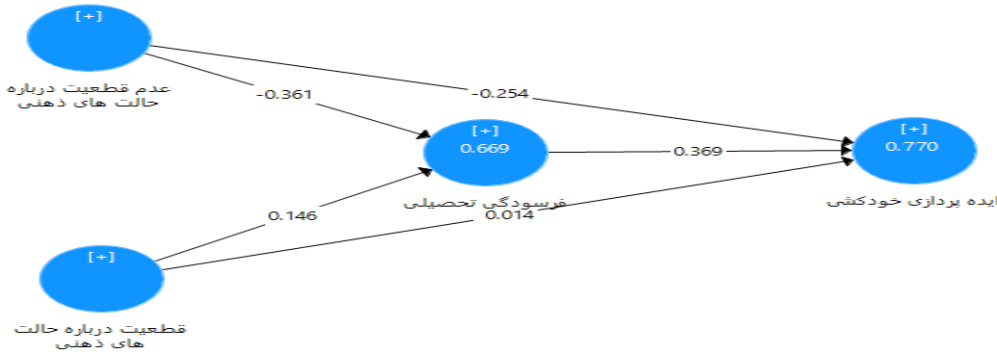

شکل۱. مدل برازش یافته پیش‌بینی ایده‌پردازی خودکشی نوجوانان (ضرایب تاثیر استاندارد)

همانطور که در شکل ۱ و جدول ۲ ملاحظه می‌شود تمامی مسیرها به غیر از مسیر «قطعیت درباره حالت های ذهنی -> ایده پردازی خودکشی» معنادار هستند. همچنین گویه‌های پرسشنامه‌ها جهت وضوح بیشتر مدل، با استفاده از امکانات نرم‌افزار مخفی شده است (علامت مثبت در دایره متغیرهای مکنون گویای این نکته است). در ادامه به برازش مدل پرداخته شده است. منظور از برازش مدل این است که تا چه

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-27]

حد داده‌ها با مدل مربوطه سازگاری و توافق دارد؛ لذا در این قسمت به ارزیابی برازش مدل مفروض پژوهش پرداخته می‌شود تا از سازگاری آن با داده‌های پژوهش اطمینان حاصل گردد. شایان ذکر است که با توجه به نتایج تحلیل آماری، بارهای عاملی استاندارد شده‌ی تمامی گویه‌های مربوط به پرسشنامه‌های پژوهش بزرگتر از ۰/۴۰ بوده و حداکثر در سطح ۰/۰۵ معنادار هستند. بنابراین تمامی گویه‌های پرسشنامه‌ها از اعتبار کافی برخوردار هستند. همچنین شاخص VIF برای تمامی گویه‌ها کمتر از ۵ است؛ در نتیجه شرط عدم همخطی نیز رعایت شده است.

جدول ۲. شاخص‌های هم‌خطی، روابط مستقیم، غیرمستقیم و اندازه اثر

مسیر	β	t	Sig	f^2
روابط مستقیم				
عدم قطعیت درباره حالت های ذهنی -> فرسودگی تحصیلی	-۰/۳۶۱	۷/۴۵۵**	۰/۰۰۱	۰/۳۵۳
قطعیت درباره حالت های ذهنی -> فرسودگی تحصیلی	۰/۱۴۶	۲/۸۹۲**	۰/۰۰۶	۰/۴۲۵
عدم قطعیت درباره حالت های ذهنی -> ایده پردازی خودکشی	-۰/۲۵۴	۶/۳۱۸**	۰/۰۰۱	۰/۱۷۵
قطعیت درباره حالت های ذهنی -> ایده پردازی خودکشی	۰/۰۱۴	۰/۱۹۴	۰/۸۴۷	۰/۰۹۵
فرسودگی تحصیلی -> ایده پردازی خودکشی	۰/۳۶۹	۹/۰۱۹**	۰/۰۰۱	۰/۳۵۵
روابط غیرمستقیم		**Z**	**Sig**	**VAF**
عدم قطعیت درباره حالت های ذهنی -> فرسودگی تحصیلی-> ایده پردازی خودکشی	-	-۵/۷۵۰**	۰/۰۰۱	۰/۳۴۴
قطعیت درباره حالت های ذهنی -> فرسودگی تحصیلی-> ایده پردازی خودکشی	-	۲/۶۱۹**	۰/۰۰۸	۰/۷۹۴

با توجه به نتایج جدول ۲ مشاهده می‌شود که روابط مستقیم عدم قطعیت درباره حالت های ذهنی با فرسودگی تحصیلی و ایده‌پردازی خودکشی منفی و معنادار است (P =۰/۰۰۱؛ **β** =-۰/۳۶۱؛ **β** =-۰/۲۵۴). به علاوه روابط مستقیم قطعیت درباره حالتهای ذهنی با فرسودگی تحصیلی و فرسودگی تحصیلی با ایده پردازی خودکشی مثبت و معنادار است (P=۰/۰۰۶؛ P=۰/۰۰۱؛ **β** =۰/۱۴۶؛ **β** =۰/۳۶۹). نتایج بررسی روابط غیرمستقیم نیز نشان می‌دهدکه رابطه غیرمستقیم متغیرهای «عدم قطعیت درباره حالت‌های ذهنی» و «قطعیت درباره حالت‌های ذهنی» با متغیر «ایده‌پردازی خودکشی» از طریق متغیر میانجی «فرسودگی تحصیلی» در سطح ۰/۰۱معنادار است (P < ۰/۰۱). همچنین با توجه به شاخص VAF در جدول ۲ مشاهده می‌شود که ۳۴/۴۰ درصد اثر کل متغیر «عدم قطعیت درباره حالت‌های ذهنی» روی متغیر «ایده‌پردازی خودکشی» از طریق متغیر میانجی «فرسودگی تحصیلی» تبیین می‌شود. همچنین، ۷۹/۴۰ درصد اثر کل متغیر «قطعیت درباره حالت‌های ذهنی» روی متغیر «ایده‌پردازی خودکشی» از طریق متغیر میانجی «فرسودگی تحصیلی» تبیین می‌شود. یکی از معیارهای ارزیابی مدل درونی اندازه اثر (f^2) است که نشان دهنده تغییر در مقدار R^2 پس از حذف یک متغیر مکنون برونزای معین از مدل است. کوهن (۱۹۸۸) گزارش نمونه مقادیر ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ را به ترتیب اثرات کوچک، متوسط و بزرگ متغیر مکنون برونزا نشان می‌دهد. بر اساس نتایج این جدول، اثرات عدم قطعیت درباره حالت های ذهنی و قطعیت درباره حالت های ذهنی روی فرسودگی تحصیلی و اثر فرسودگی تحصیلی روی ایده‌پردازی خودکشی دارای اندازه اثر قوی هستند.

جدول ۳. ضرایب پایایی و روایی متغیرهای مدل

متغیر	نتایج معیار فورنل لاکر (روایی واگرا) ۱	۲	۳	۴	پایایی ترکیبی (CR)	روایی همگرا (AVE)	آلفای کرونباخ
۱- ایده پردازی خودکشی	**۰/۷۳۱**				۰/۸۹۱	۰/۵۳۴	۰/۸۲۹
۲- فرسودگی تحصیلی	۰/۴۶۴	**۰/۸۱۲**			۰/۸۰۸	۰/۶۶۰	۰/۷۸۹
۳- عدم قطعیت درباره حالت های ذهنی	-۰/۳۹۴	-۰/۳۵۸	**۰/۸۲۹**		۰/۸۶۹	۰/۶۸۷	۰/۸۲۵
۴- قطعیت درباره حالت های ذهنی	۰/۱۰۲	۰/۲۰۵	-۰/۱۶۲	**۰/۷۶۹**	۰/۷۸۰	۰/۵۹۲	۰/۷۳۴

*قطر اصلی، ریشه دوم میانگین واریانس تبیین شده (AVE) را نشان می‌دهد

با توجه به نتایج جدول ۳ مشاهده می‌شود که ضرایب پایایی ترکیبی و آلفای کرونباخ بیشتر از ۰/۷ و ضرایب روایی واگرا بیشتر از ۰/۵ هستند. به علاوه، ضرایب روی قطر اصلی در ماتریس فورنل لاکر بیشترین مقدار را در ستون دارند؛ بنابراین روایی و پایایی مدل مورد تایید قرار می‌گیرد.

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-27]

جدول ۴. شاخص‌های R^2 و Q^2

متغیر	R^2	Communality (CV-Com)	Redundancy (CV-Red)
ایده پردازی خودکشی	۰/۷۷۰	۰/۳۶۳	۰/۱۶۵
فرسودگی تحصیلی	۰/۶۶۹	۰/۳۷۱	۰/۲۶۸
عدم قطعیت درباره حالت های ذهنی		۰/۳۲۰	
قطعیت درباره حالت های ذهنی		۰/۲۲۹	

در جدول ۴ اعتبار مدل با استفاده از ضریب تعیین (R^2) مشخص شده است. این ضریب واریانس تبیین شده‌ی یک متغیر درونزا را توسط متغیرهای برونزا اندازه‌گیری می‌کند. با توجه به جدول ۴، میزان ضریب تعیین برای متغیر وابسته‌ی «ایده‌پردازی خودکشی» برابر با ۰/۷۷۰ است. این بدان معنا است که ۷۷ درصد تغییرات متغیر «ایده‌پردازی خودکشی» به‌وسیله‌ی تغییرات متغیرهای «عدم قطعیت درباره حالت های ذهنی»، « قطعیت درباره حالت های ذهنی» و «فرسودگی تحصیلی» تبیین شده است. همچنین، میزان ضریب تعیین برای متغیر میانجی «فرسودگی تحصیلی» برابر ۰/۶۶۹ است. این بدان معنا است که ۶۶/۹ درصد تغییرات متغیر «فرسودگی تحصیلی» به‌وسیله‌ی تغییرات متغیرهای «عدم قطعیت درباره حالت های ذهنی» و « قطعیت درباره حالت های ذهنی» تبیین شده است. یکی از شاخص‌های برازش مدل ساختاری، شاخص Q^2است. این معیار که توسط استون و گیسر (۱۹۷۵) معرفی شد، قدرت پیش‌بینی مدل در سازه‌های درون‌زا را مشخص می‌کند. اگر مقدار شاخص Q^2 مثبت باشد نشان می‌دهد که برازش مدل مطلوب است و مدل از قدرت پیش‌بینی کنندگی مناسبی برخوردار است (هنسلر و همکاران، ۲۰۰۹ : ۳۰۳). برای محاسبه شاخص Q^2 از تکنیک چشم پوشی (Blindfolding) استفاده می‌شود. این تکنیک دو مقدار را با عناوین CV-Com و CV-Red ارائه می‌کند. از مقدار روایی متقاطع افزونگی (CV-Red) به عنوان برآورد شاخص استون-گیزر استفاده می‌شود (چن، ۱۹۸۸: ۳۱۸). نتایج این شاخص‌ها برای مدل پژوهش حاضر در جدول ۴ آورده شده است. با توجه به نتایج این جدول، چون مقدار شاخص CV-Red برای تمامی متغیرهای درون‌زا مثبت است؛ لذا مدل از قدرت پیش‌بینی مطلوبی برخوردار است. در مدل‌سازی معادلات ساختاری به کمک روش PLS شاخصی به نام نیکویی برازش (GOF) توسط تننهاوس و همکاران (۲۰۱۵) پیشنهاد شده است. این شاخص هر دو مدل اندازه‌گیری و ساختاری را مد نظر قرار می‌دهد و به عنوان معیاری برای سنجش عملکرد کلی مدل به کار می‌رود. این شاخص با استفاده از میانگین R^2 و متوسط مقادیر اشتراکی (Communality) به صورت دستی محاسبه می‌شود:

$$GOF = \sqrt{\overline{R^2} * \overline{Communality}}$$

این شاخص، جذر حاصل‌ضرب دو مقدار متوسط اشتراکی (Communality) و متوسط ضریب تعیین (R^2) است. از آنجا که این مقدار به دو شاخص مذکور وابسته است. حدود این دو شاخص بین صفر و یک بوده و تزلس و همکاران (۲۰۰۹) سه مقدار ۰/۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ را به ترتیب به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای GOF معرفی نموده‌اند (محسنین و اسفیدانی، ۱۳۹۳). لازم به توضیح است که مقادیر اشتراکی (Communality) در جدول ۴ آورده شده است. مقدار متوسط شاخص مقادیر اشتراکی و مقدار متوسط R^2 برای مدل پژوهش به ترتیب برابر است با ۰/۳۲۱ و ۰/۷۲۰. با توجه به این مقادیر، مقدار GOF برای مدل این پژوهش برابر با ۰/۴۸۱ به دست آمد که بیانگر مطلوبیت قوی مدل پژوهش است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر پیش‌بینی ایده‌پردازی خودکشی نوجوانان بر اساس مولفه‌های ظرفیت ذهنی‌سازی با نقش میانجی فرسودگی تحصیلی بود. نتایج بدست آمده بیانگر معناداری رابطه مستقیم مولفه عدم قطعیت درباره حالت‌های ذهنی از متغیر ذهنی‌سازی با ایده‌پردازی خودکشی نوجوانان بود. این یافته با نتایج اندرو- جوئر و همکاران (۲۰۲۴)، اندرو-جوئر و همکاران (۲۰۲۵) و هجک گراس و همکاران (۲۰۲۴) همسو بود. در تبیین یافته بدست آمده می‌توان گفت که بخشی از عوامل دخیل در خودکشی به ناتوانی افراد در شناخت نشانه‌های اجتماعی و حالات خود بر می‌گردد که به صورت درد روانی و ناامیدی از خود و اجتماع بروز می‌کند. در همین رابطه ذهنی‌سازی به عنوان توانایی اساسی بر شناخت حالات‌های روانی و عاطفی خود و دیگران اشاره دارد (اندرو – جوئر و همکاران، ۲۰۲۶). بنابراین عدم قطعیت درباره حالت‌های ذهنی می‌تواند به عنوان ناتوانی در شناخت و مدیریت بهتر احساس‌ها و شناخت‌های خود و دیگران در نظر گرفته شود که می‌تواند منجر به ابهام و عدم قطعیتی شود که زمینه را برای رشد ایده‌پردازی خودکشی فراهم می‌آورد. در همین رابطه نیز نظریه بین فردی خودکشی ایده‌پردازی خودکشی را ناشی

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-27]

از ضعف در مهارت‌های ذهنی می‌داند که منجر به محاسبات نادرست و ایده‌پردازی خودکشی می‌شود (کندی و همکاران، ۲۰۲۴). بنابراین عدم قطعیت درباره حالت‌های ذهنی با ایجاد احتمال ارزیابی نادرست و منفی پیرامون ناتوانی خود در شناخت و درک رویدادهای پیرامون و عواطف درونی می‌تواند منجر به ایده‌پردازی خودکشی شود. علاوه بر این باید توجه داشت افرادی که عدم قطعیت بالایی دارند، تمایل دارند موقعیت‌های مبهم و غیرقابل کنترل را تهدیدآمیز درک کنند، که ممکن است احساس درماندگی را تشدید کرده و در نتیجه فعال شدن افکار خودکشی را تسهیل کند (اندرو – جوئر و همکاران، ۲۰۲۴). در شرایط عدم قطعیت این احتمال وجود دارد که عوامل استرس‌زا به عنوان بارهای روانی مداوم و طاقت‌فرسا تجربه شوند و مطابق با نظریه سه مرحله‌ای خودکشی (کلونسکی و همکاران، ۲۰۲۱) منجر به ایجاد تجربه درد و ناراحتی شود که محرک افکار خودکشی هستند. البته طبق نتایج مولفه قطعیت درباره حالت‌های ذهنی رابطه مستقیم معناداری بر ایده‌پردازی خودکشی از خود نشان نداد. در همین رابطه هجک گراس و همکاران (۲۰۲۴) نیز در بررسی خود به این نتیجه رسید که اثر ذهنی‌سازی بر ایده‌پردازی خودکشی چندان مشخص نیست و برخی پژوهش‌ها این اثر معنادار و در برخی معنادار نیست. بنابراین این احتمال وجود دارد که مولفه قطعیت درباره حالت‌های ذهنی به واسطه متغیرهای دیگری بر ایده‌پردازی خودکشی اثرگذار باشد که در پژوهش حاضر نتایج نیز موید این مورد بوده و در ادامه به آن پرداخته شده است. البته نباید از این مورد غافل شد که در ارتباط با ذهنی‌سازی و نقش آن در خودکشی بر مولفه عدم قطعیت تاکید بیشتری صورت گرفته است (اندرو – جوئر و همکاران، ۲۰۲۶). بنابراین این احتمال وجود دارد که مولفه عدم قطعیت قدرت تبیین بیشتری برای ایده‌پردازی خودکشی در نوجوانان داشته باشد.

همچنین نتایج بدست آمده بیانگر معناداری رابطه مستقیم فرسودگی تحصیلی با ایده‌پردازی خودکشی نوجوانان بود. این یافته با نتایج مرشیدی و همکاران (۲۰۲۵)، صدف و طریق (۲۰۲۵) و اسپرزا-ریگ و جولیان (۲۰۲۴) همسو بود. در تبیین یافته بدست آمده می‌توان بیان داشت دانش‌آموزانی که به طور مداوم احساس غرق شدن می‌کنند، در معرض خطر بیشتری برای ابتلا به مشکلات شدید سلامت روان، از جمله ایده‌پردازی خودکشی هستند (ولتی و همکاران، ۲۰۲۴). به عبارتی دیگر فرسودگی تحصیلی همراه با بار منفی ناشی از احساس عدم کفایت و ناتوانی برای غلبه بر وظایف تحصیلی و رسیدن به اهداف تعیین شده است. در چرخه خودکشی آنچه که به عنوان محرک اولیه خودکشی شناسایی شده به درد روانی شدید و احساس ناامیدی برمی‌گردد که در نظریه سه مرحله خودکشی بر آن تاکید گردیده است (کلونسکی و همکاران، ۲۰۲۱). بنابراین فرسودگی تحصیلی در نوجوانان با توجه به اینکه همراه با تجربه شکست و عدم دست‌یابی به اهداف مقرر تحصیلی است احتمالا منجر به تجربه ناراحتی و ناامیدی می‌شود که می‌تواند بر ایده‌پردازی خودکشی اثرگذار باشد. به نظر می‌رسد که منابع فشار در نوجوانی، منجر به افزایش آسیب‌پذیری در برابر ایده‌پردازی خودکشی در دانش‌آموزان می‌شود (رینبرگس و همکاران، ۲۰۲۵). فرسودگی تحصیلی با توجه به اینکه همراه با احساس عدم کفایت و ناامیدی نسبت به موفقیت تحصیلی است، احتمالا می‌تواند شروع کننده ایده‌پردازی برای خودکشی باشد. نوجوانان اغلب فشار قابل توجهی را برای پیشرفت در مدرسه، مدیریت انتظارات بالا والدین، مربیان و جامعه تجربه می‌کنند که ممکن است منجر به خستگی عاطفی و احساس قطع ارتباط یا محیط بیرونی و شک و تردید در مورد اهداف تحصیلی شود (ولتی و همکاران، ۲۰۲۴؛ رینبرگس و همکاران، ۲۰۲۵). عدم برآورده کردن خواسته‌های محیطی و اجتماعی نیز که به صورت عدم کفایت در فرسودگی خود را نشان می‌دهد نیز احتمالا از دیگر جنبه‌های رابطه فرسودگی تحصیلی بر ایده‌پردازی خودکشی در نوجوانان است. این تبیین به گونه‌ای در نظریه فرار خودکشی[1] وجود دارد که خودکشی را به عنوان راهی برای فرار از استرس مزمن، شرم یا سردرگمی هویتی و احساس درماندگی می‌داند (تریق[2]، ۲۰۲۵). بنابراین فرسودگی تحصیلی که شامل حجم زیادی از احساس ناخوشایند و تجربه بی‌کفایتی است، احتمالا می‌تواند با ایده‌پردازی‌های خودکشی مرتبط باشد

در نهایت نتایج بدست آمده بیانگر معناداری نقش میانجی فرسودگی تحصیلی در رابطه مولفه‌های ذهنی‌سازی و ایده‌پردازی خودکشی نوجوانان بود. این یافته با نتایج خان و همکاران (۲۰۲۵)، کندی و همکاران (۲۰۲۴)، مرشیدی و همکاران (۲۰۲۵)، صفی و همکاران (۲۰۲۳)، کاستلینی و همکاران (۲۰۲۴) و دهقان منشادی و همکاران (۲۰۲۶) همسو بود. در تبیین یافته بدست آمده می‌توان گفت که ذهنی‌سازی به عنوان توانایی شناخت و پردازش و تفسیر نشانه‌های اجتماعی شناخته می‌شود که به کسب بینش نسبت به وضعیت روانی خود و دیگران کمک می‌کند (اندرو – جوئر و همکاران، ۲۰۲۶). یک بخش از فرسودگی تحصیلی که با خودکشی مرتبط است به افزایش فشار برای برآورده کردن انتظارات و خواسته‌های بالا توسط خود و دیگران برمی‌گردد (چانگ و همکاران، ۲۰۲۵). بنابراین افزایش شناخت و قطعیت نسبت به این منابع فشار و تفسیر درست آنها به عنوان اهداف و تواقعات فردی که امکان برآورده شدن دارند، احتمالا مانع از ایجاد احساس‌های مبنی بر ناامیدی و عدم کفایت می‌شود که یک عامل خطر برای ایده‌پردازی خودکشی است. همچنین مولفه عدم قطعیت با ناتوانی در تفسیر و پردازش موفق این منابع فشار، احتمالا فرسودگی تحصیلی که همراه با ناامیدی باشد را افزایش می‌دهد و متعاقبا درد روانی و ناامیدی ایجاد شده زمینه بروز ایده‌پردازی خودکشی را افزایش می‌دهد. این امر از آن جهت مهم است که انزوا و احساس ناامیدی با افزایش ایده‌پردازی خودکشی و خودزنی

1 Escape Theory of Suicide
2 Tariq

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-27]

مرتبط است (دتا و روی، ۲۰۲۲؛ سنا و همکاران، ۲۰۲۲) و نظریه سه مرحله‌ای پیرامون خودکشی اعتقاد دارد که این احساس‌ها نقش آغاز ایده‌پردازی خودکشی را دارند (کلونسکی و همکاران، ۲۰۲۱). بنابراین همسو با نظریه سه مرحله‌ای خودکشی، ذهنی‌سازی با توجه نقشی که در پردازش و شناخت حالت‌های روانی و عاطفی خود و دیگران دارد، احتمالا با تجربه احساسی مبنی بر امید یا ناامیدی و یا انزوا و عدم انزوا در زمینه تحصیلی مرتبط است و این احساس‌ها نیز به عنوان نقطه آغاز ایده‌پردازی خودکشی تلقی می‌گردند. طبق مدل فریاد درد[1] درباره خودکشی دانش‌آموزانی که با شکست تحصیلی، فروپاشی روابط یا درگیری خانوادگی مواجه هستند، ممکن است احساس شکست کنند. اگر آنها همچنین احساس کنند که در دام افتاده‌اند و هیچ راه فراری یا حمایتی ندارند، رفتار خودکشی ممکن است به عنوان یک راه‌حل ظاهر شود (تریق، ۲۰۲۵). با توجه به اینکه طرفیت ذهنی‌سازی در شناخت و مدیریت چنین احساس‌های نقش دارد، بنابراین کمبود آن می‌تواند با فشار و افزایش احساس‌های ناخوشایند تحصیلی و ناامیدی که بیانگر فرسودگی است همراه شود و متعاقبا خودکشی به عنوان یک راه‌حل و یا فریادی برای دیده شدن ظاهر گردد.

در مجموع یافته‌های پژوهش نشان داد که فرسودگی تحصیلی علاوه بر رابطه مستقیمی که بر ایده‌پردازی خودکشی نوجوانان دارد، همچنین در رابطه میان مولفه‌های ذهنی‌سازی و ایده‌پردازی خودکشی نقش میانجی معناداری دارد. این نتایج بیانگر این است که روان‌شناسان و مشاوران، به ویژه آنهایی که در مراکز دانش‌آموزی و مدارس مشغول به خدمت هستند، در تلاش برای درک متغیرهای مرتبط با ایده‌پردازی خودکشی مراجعه کننده به این مراکز می‌توانند به نقش فرسودگی تحصیلی با توجه به توانایی ذهنی‌سازی آنها توجه نمایند و در برنامه‌های آموزشی و پیشگیری خود به نقش متغیرهای یاد شده توجه نمایند.

با توجه به اینکه در پژوهش حاضر تفکیک دانش‌آموزان بر اساس متغیرهای جمعیت‌شناختی مانند پایه تحصیلی و وضعیت اقتصادی - اجتماعی صورت نگرفت، بنابراین لحاظ نکردن اثر متغیرهای جمعیت‌شناختی بر نتایج محدودیت عمده پژوهش حاضر بود. همچنین عدم در نظر گرفتن اثر جنسیت دانش‌آموزان و همین‌طور میزان و مرحله ایده‌پردازی خودکشی آنها از دیگر محدودیت‌های پژوهش حاضر بود. همچنین باید توجه داشت که نمونه شرکت کننده در پژوهش حاضر فاقد سابقه اختلالات روانی و مصرف داروهای اعصاب و روان و همچنین اعتیاد به مواد مخدر و مشروبات الکلی بود. همچنین نمونه انتخاب شده فقط از ۳ منطقه شهر تهران بود که احتمالا نمی‌تواند معرف کل جامعه آماری مورد نظر باشد. بنابراین نتایج بدست آمده قابل تعمیم به این گروه‌ها نیست. بنابراین پیشنهاد می‌شود ضمن بررسی نقش و اثر متغیرهای جمعیت‌شناختی، پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های مشابه در گروه‌های دیگری از دانش‌آموزان و پایه‌های دیگر انجام شود تا قدرت تعمیم‌پذیری و اعتبار نتایج نیز مورد بررسی قرار گیرد. علاوه بر این پیشنهاد می‌شود در گروه‌های دیگر مانند دانشجویان نیز چنین پژوهشی صورت گیرد تا تعمیم‌پذیری نتایج به دیگر گروه‌های سنی نیز مورد بررسی قرار گیرد.

منابع

انیسی، ج؛ فتحی آشتیانی، ع؛ سلیمی، س. و احمدی نوده، خ. (۱۳۸۴). ارزیابی اعتبار و روایی مقیاس افکار خودکشی بک (BSSI) در سربازان. *مجله طب نظامی*، ۷(۱ (مسلسل ۲۳))، ۳۳-۳۷. https://sid.ir/paper/62015/fa .

رستمی، ز؛ عابدی، م. ر. و بی‌شوفلی، و. (۱۳۹۰). هنجاریابی مقیاس فرسودگی تحصیلی مسلش در دانشجویان زن دانشگاه اصفهان. رویکردهای نوین آموزشی، ۶(۱)، ۲۱-۳۸. https://www.journals.ui.ac.ir/article_19059.html .

میری، م؛ رضائیان، م؛ قاسمی. و س. (۱۴۰۱). مروری نظام‌مند بر میزان شیوع و علل خودکشی(افکار و اقدام) در دانش آموزان و دانشجویان ایرانی. *مجله دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان*، ۲۱ (۵)، ۵۷۴-۵۵۱. 10.52547/jrums.21.5.551

Andreo-Jover, J., Curto Ramos, J., Bobes, J., Bravo-Ortiz, M., Cebria, A. I., Crespo-Facorro, B., De la Torre-Luque, A., Díaz-Marsa, M., Fernández-Rodrigues, V., Garrido-Torres, N., Grande, I., López Peña, M. P., Pemau, A., Roberto, N., Ruiz-Veguilla, M., Saiz, P., Rodríguez-Vega, B., Pérez-Sola, V., & ACRONYM (2024). The mediating role of reflective functioning in the association between childhood trauma and suicide attempt. *Journal of psychiatric research*, *171*, 30–37. https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2024.01.005.

Andreo-Jover, J., Fernández-Jiménez , E., Ayad-Ahmed, W. (2026). Association between hypomentalizing and suicide reattempt: a 12-month follow-up study. *BMC Psychiatry*, 26, 280. https://doi.org/10.1186/s12888-026-07990-6.

Andreo-Jover, J., Orgaz Alvarez, B., Suárez-Soto, E., Saiz Martinez, P., González Pinto, A., Ruiz Veguilla, M., Cebria, A., Roberto, N., Diaz Marsa, M., Bravo Ortiz, M. F., Palao-Tarrero, A., & Perez-Sola, V. (2025). Mentalizing and suicide reattempt: a 12-months follow-up study. *European Psychiatry*, *68* (Suppl 1), S1159. https://doi.org/10.1192/j.eurpsy.2025.2346.

Arabadzhiev, Z., & Paunova, R. (2024). Complexity of mentalization. *Frontiers in psychology*, *15*, 1353804. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2024.1353804

Beck, A. T., & Steer, R. A. (1991*). Manual for the Beck Scale for Suicide Ideation*. San Antonio, TX: Psychological Corporation.

Bommersbach, T. J., Olfson, M., & Rhee, T. G. (2025). National trends in suicidal thoughts and suicide attempts among high school students in the United States. *American Journal of Psychiatry*, 182(7), 639–659. https://doi.org/10.1176/appi.ajp.20240706

1 Cry of Pain Model

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-27]

Castellini, G., Tarchi, L., Cassioli, E., Ricca, V., Abbate Daga, G., Aguglia, A., ... & Villani, C. (2024). The interplay between mentalization, personality traits and burnout in psychiatry training: Results from a large multicenter controlled study. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, *149*(3), 177-194. https://doi.org/10.1111/acps.13649

Chin, W. W. (1998). The partial least squares approach to structural equation modeling. In *Modern methods for business research* (pp. 295-336). Psychology Press.

Chong, L. Z., Foo, L. K., & Chua, S. L. (2025). Student Burnout: A Review on Factors Contributing to Burnout Across Different Student Populations. *Behavioral sciences (Basel, Switzerland)*, *15*(2), 170. https://doi.org/10.3390/bs15020170.

Datta, A., & Roy, S. (2022). Social Emotion Recognition, Social Functioning and Suicidal Behaviour in Breast Cancer Patients in India. *The Gulf journal of oncology*, *1*(39), 31–38. https://doi.org/10.52214/gsjp.v25i1.13778.

Dehghan Manshadi, Z., Fathi, E., & Dehghan Manshadi, M. A. (2026). Mentalization and Self-Compassion as Predictors of Parental Burnout Among Parents of Children With Disabilities. *American Journal on Intellectual and Developmental Disabilities*, *131*(2), 118-134. https://doi.org/10.1080/19447515.2025.2578979

Esparza-Reig, J., & Julian, M. (2024). Association between suicidal ideation and burnout: A meta-analysis. *Death studies*, *48*(10), 1085-1096. https://doi.org/10.1080/07481187.2023.2300064

Fonagy P, Luyten P, Moulton-Perkins A, Lee YW, Warren F, Howard S, et al. Development and validation of a self-report measure of mentalizing: the reflective functioning Questionnaire. Laws, K, editor. PLoS One [Internet]. 2016 Jul 8 [cited 2023 Feb 6];11(7):e0158678. Available from: https://dx.plos.org/10.1371/journal.pone.0158678.

Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of marketing research*, *18*(1), 39-50. https://doi.org/10.2307/3151312.

Gefen, D., & Straub, D. (2005). A practical guide to factorial validity using PLS-Graph: Tutorial and annotated example. *Communications of the Association for Information systems*, *16*(1), 5. https://doi.org/10.17705/1CAIS.01605.

Hajek Gross, C., Oehlke, S. M., Prillinger, K., Goreis, A., Plener, P. L., & Kothgassner, O. D. (2024). Efficacy of mentalization-based therapy in treating self-harm: A systematic review and meta-analysis. *Suicide & life-threatening behavior*, *54*(2), 317–337. https://doi.org/10.1111/sltb.13044.

Hayes, J. A., Petrovich, J., Janis, R. A., Yang, Y., Castonguay, L. G., & Locke, B. D. (2020). Suicide among college students in psychotherapy: Individual predictors and latent classes. *Journal of Counseling Psychology*, *67*(1), 104–114. https://doi.org/10.1037/cou0000384

Javed, S., & Munawar, K. (2021). Factors related to suicide among students: a narrative review of psychological literature. *Mental Health Review Journal*, *26*(3), 238-246. https://doi.org/10.1108/MHRJ-08-2020-0061

Kennedy, M., balzen, B. S. & CaraSharp. (2024). The Contribution of Mentalization-Based Theory and Practice for Understanding and Treating Self-Injurious Behavior in Young People. Journal of Infant, Child, and Adolescent Psychotherapy, 23(1), 108-121. https://doi.org/10.1080/15289168.2024.2311555.

Khan, H., Naseem, H. ., Sohail, Z. ., & Arshi, S. (2025). Exploring the Mediating Role of Mentalization in the Relationship Between Attachment Styles and Suicidal Ideation in a Non-Clinical Pakistani Sample. *Graduate Student Journal of Psychology*, *25*(1). https://doi.org/10.52214/gsjp.v25i1.13778.

Klonsky, E. D., Pachkowski, M. C., Shahnaz, A., & May, A. M. (2021). The three-step theory of suicide: Description, evidence, and some useful points of clarification. *Preventive medicine*, *152*(Pt 1), 106549. https://doi.org/10.1016/j.ypmed.2021.106549.

Martin-Gagnon, G., Fonagy, P., Bégin, M., Normandin, L., & Ensink, K. (2023). Measuring mentalizing in youth: further validation of the reflective functioning questionnaire for youth (RFQY-13). *Frontiers in Psychology*, *14*, 1260281. 10.3389/fpsyg.2023.1260281.

Maslach, C., Schaufeli, W. B., & Leiter, M. P. (2001). Job burnout. *Annual review of psychology*, *52*(2001), 397-422. http://hdl.handle.net/1874/13606.

Morshidi, M. I., Chew, P. K. H. & Suarez, L. (2025). Uncovering the mechanism linking education expectation and suicide ideation among students in tertiary education: The mediating role of academic burnout, psychache, and hopelessness. *PLoS One*, 20(12), e0337831. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0337831.

Qin, Z., Yang, G., Lin, Z., Ning, Y., Chen, X., Zhang, H. & Wong, C. (2025). The impact of academic burnout on academic achievement: a moderated chain mediation effect from the Stimulus-Organism-Response perspective. *Front. Psychol*, 16:1559330. doi: 10.3389/fpsyg.2025.1559330.

Reinbergs, E. J., Smith, L. H., Au, J. S., Marraccini, M. E., Griffin, S. A., & Rogers, M. L. (2025). Potential Harms of Responding to Youth Suicide Risk in Schools. *Research on child and adolescent psychopathology*, *53*(5), 785–799. https://doi.org/10.1007/s10802-024-01261-2.

Sadaf, & Tariq, D. Q. (2025). Academic Burnout and Suicidal Ideation among Young Scholars: A Cross-Sectional Study. *Inverge Journal of Social Sciences*, *4*(2), 88–96. https://doi.org/10.63544/ijss.v4i2.129.

Safiye, T., Vukčević, B., Milidrag, A., Dubljanin, J., Gutić Cikotić, A., Dubljanin, D., ... & Gutić, M. (2023). Relationship between mentalizing and teacher burnout: A cross sectional study. *Plos one*, *18*(1), e0279535. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0279535

Senna, S., Schwab, B., Melo, H. M., Diaz, A. P., & Schwarzbold, M. L. (2022). Social cognition and suicide-related behaviors in depression: a cross-sectional, exploratory study. *Revista brasileira de psiquiatria (Sao Paulo, Brazil : 1999)*, *44*(6), 639–643. https://doi.org/10.47626/1516-4446-2021-2407.

Sharp, C., Williams, L. L., Ha, C., Baumgardner, J., Michonski, J., Seals, R., Patel, A. B., Bleiberg, E., & Fonagy, P. (2009). The development of a mentalization-based outcomes and research protocol for an adolescent inpatient unit. Bulletin of the Menninger Clinic, 73(4), 311–338. https://doi.org/10.1521/bumc.2009.73.4.311

Tariq, Q. (2025). Academic Burnout and Suicidal Ideation among Young Scholars: A Cross-Sectional Study. *Inverge Journal of Social Sciences*, *4*(2), 88-96. https://doi.org/10.63544/ijss.v4i2.129

Westland, J. C. (2010). Lower bounds on sample size in structural equation modeling. *Electronic commerce research and applications*, *9*(6), 476-487. https://doi.org/10.1016/j.elerap.2010.07.003

Welty, C. W., Bingham, L., Morales, M., Gerald, L. B., Ellingson, K. D., & Haynes, P. L. (2024). School connectedness and suicide among high school youth: A systematic review. *Journal of school health*, *94*(5), 469-480. https://doi.org/10.1111/josh.13445

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-27]